

סין העממית והסכסוך הסיני-סובייטי וארצות ערב

אריה יודפת

יש להם בשפע משל עצמם ואינם זקוקים במיוחד לרעיונות היו"ר מאו. במדה שהקימו להם הסינים מעמד כלשהו באזור, הרי בא הדבר בעיקר מש-איפתה של סין לדרגת מעצמה שנוכחותה ניכרת בכל מקום (ובמיוחד באזור אפרו-אסיאני הנלחם במערב), הדוחקת את יריביה ומנסה לבוא במקו-מם. לערבים היה ענין ביחסים עם סין העממית כדי למנוע הזדהות יתרה עם מעצמה זו או אחרת, ולהוכיח בזאת לעצמם ולאחרים את מלוא עצמאותם, לנצל את היריבות בין סין, ארצות-הברית וברית-המועצות כדי להפיק יתרונות מדי-ניים, צבאיים וכלכליים מכל אחת מהן, בהיקף העולה לאין שיעור על כוחם הממשי. מטרות אלו הושגו באופן חלקי בלבד. סין לא יכלה להתחרות בברית-המועצות במתן הסיוע הדרוש למדינות האזור, אך עצם קיומם של האפשרות והאיום לפ-נות לסינים העלו את מחירה של האהדה הערבית בזירה הבין-לאומית.

היחסים בין מצרים לסין העממית

היחסים בין מצרים לסין היו במישך תקופות ארוכות מוגבלים מאד ועמדו בעיקר על ביקו-רים מקריים בעלי אופי בלתי רשמי או רשמי למחצה ועל יחסי מסחר מצומצמים.

המשא-ומתן על הסכם סחר בין שתי הארצות החל עוד בראשית 1954. באותה שעה היתה מצ-רים עסוקה במשא-ומתן עם בריטניה על פינוי כוחות הצבא הבריטיים מאזור התעלה ונתמכה בזאת על-ידי ארצות-הברית. האמריקנים סברו אז כי פתרון שאלה זו יביא להצטרפותה של מצ-רים לחוזה-ההגנה מזרח-תיכוני והפצירו בבריטים להחיש את ההסכם עם המצרים אף בתנאים של האחרונים. בשיחותיהם עם הסינים נתכוונו המצ-רים לרמוז לאמריקה על האפשרות לקשור יחסים עם סין, אשר האמריקנים ביקשו אז לבדדה בכל מחיר. מצד אחר השתדלו המצרים שלא ל-

מטרת נסיונה של סין העממית לחדור למזרח התיכון דומה לזו של כל מעצמה אחרת: להיות נוכחת בו, לנחול השפעה וידידים, להרחיק ירי-בים. שני שיקולים עיקריים מנחים את מדיניותה: (א) האינטרס הלאומי של השגת בטחון, ידי-דים ובעלי-ברית, מניעת התלכדות עוינת, החזרת שטחים שהיו שייכים לה בעבר, וכן מה שמנהי-גותה רואה כרכישת מעמד מכובד בעולם.

(ב) אמונה משיחית ביעודה של סין להביא לידי מהפכה עולמית, שתשחרר בראש וראשונה את מדינות ה"עולם השלישי", או את "הכפר ה-עולמי", שהוא לדברי לין פיאן, שר ההגנה ויו-ר שו המיועד של מאו, הניגוד ל"עיר העולמית" (של המדינות המפותחות), מכבלי האימפריאליזם וה-קולוניאליזם לגוניהם, ותקים משטר סוציאליסטי על-פי מארכס ולנין לפי פירושו של היושב-ראש מאו טסה-טון. מטרות אלו לא תמיד הן עולות בקנה אחד, וכשיש ניגודים ביניהן דין עדיפות לראשונה. בסכסוך הקודם בין הודו לפאקיסטאן תמכה סין באחרונה, אף שהמשטר והמדיניות של הודו היו קרובים יותר לשלה.

קשרים מצומצמים בין סין וארצות ערב היו קיימים גם בימי שלטון הקואומוניטאן, ומצב זה נמשך גם לאחר הקמת הריפובליקה העממית הסי-נית בשנת 1949. קשרי מדינות ערב עם סין, במי-דה שהיו, נתקיימו עם סין הלאומנית, כהמשך ל-מה שהיה, כביטוי להתנגדות הערבים לקומוניזם ועקב השפעת מעצמות מערביות על מדיניותן. גם בשנים הבאות, משהכירו מדינות ערביות אחרות בסין העממית וקשרו עמה יחסים דיפלומא-טיים, היו הללו מצומצמים מאד משום חוסר ענין הן מצד הסינים והן מצד הערבים. לאחרונים אין הרבה מה להציע לסין. נפט יש לסינים בשפע. דרכי המעבר במזרח התיכון אינן דרושות להם ביותר. לערבים יכולים האמריקנים או הרוסים לתת הרבה יותר מהסינים, וסיסמאות קיצוניות

במערב עוד נהגו לדבר בימים אלו על "גוש סיני-סובייטי העשוי מקשה אחת", בעל עמדות ומדיניות זהים. אך נאצר חש בניגודים בין הרור-סים לסינים, שניסה לנצלם. הוא גם ראה עד-מהרה, שברית-המועצות אשר תמכה בחלק מדרי-שותיו ובצעדיו נגד המערב, היתה מוכנה לבוא לידי הסכם עם המערב מאחורי גבו ולוותר על העמדות שרכשה זה עתה במצרים בתנאי שהמ-ערב יוותר על האינטרסים שלו בארצות "ברית בגדאד", עיראק, איראן ותורכיה. הרוסים אף היה מוכנים להפסיק את הספקת הנשק למצרים אם מעצמות המערב תנהגנה כך לגבי בעלות-בריתן באזור. הצעות ברוח זו הוגשו על-ידי חרושצ'וב ובולגאנין בעת ביקורם בבריטניה ב-אפריל 1956.

האפשרות של אַמבארגו על הספקת נשק לא-זור הסבה דאגה רבה למצרים והיתה אחד הגור-מים להכרתה בסין העממית. סין לא היתה חברה באו"ם, לא היו לה יחסים דיפלומטיים עם רוב מדינות המערב, וכל החלטה של האו"ם, או הסכם בין הסובייטים לבריטניה או לאמריקה על הגבלת הספקת הנשק למזרח התיכון לא היו מחייבים אותה.

ב-30 במאי 1956 באה הודעה מצרית-סינית על הקמת יחסים דיפלומטיים בין שתי המדינות. מצרים היתה המדינה הערבית והאפריקנית הרא-שונה שהעניקה הכרה כזו לסין העממית.

בימי מלחמת סיני-סואץ הציעו הסינים למצ-רים סיוע, מענקים ומתנדבים, דבר שהיה לו יותר אופי הפגנתי יותר מאשר מעשי. הסינים הציעו אז לשלוח למצרים מאתיים ושמוגים אלף מתנד-בים, שספק אם היו יכולים להעבירם גם אילו היו המצרים מוכנים לקבלם. מצרים קיבלה אז סיוע מארצות-הברית, גרמניה המערבית וברית-המו-עצות, ועמן לא יכלה סין להתחרות התחרות של ממש.

הקומוניסטים המצרים נרדפו על-ידי המשטר הנאצרי, גם לאחר שהחלה התמיכה בו מצד ברית-המועצות. כך נהגו המצרים גם בקומוניסטים הסו-רים לאחר איחוד מצרים-סוריה והקמת הריפובלי-

הבליט את קשריהם עם הסינים מתוך חשש נזק למשא-ומתן המתנהל עם הבריטים. כשביקר ביו-ני 1954 שר-החוץ הסיני צ'ו אַן-לאי בקאהיר, ב-דרכו מג'נבה להודו, ניתן לביקורו פירסום מועט ולא נערכה לו כל קבלת-פנים רשמית.

שלב חדש ביחסי מצרים-סין החל בימי ועידת באנדונג של עמי אסיה ואפריקה באפריל 1955. השיחות בין המצרים והרוסים, שכעבור חדשים מספר הביאו לידי עיסקת הנשק הצ'כית-מצרית, כבר הגיעו לשלב מתקדם, אך עדיין נתקלו בהת-נגדותם של רבים בתוך ברית-המועצות.¹ גמאל עבד אנ-נאצר נפגש בבאנדונג עם צ'ו אַן-לאי. דין-וחשבון שכתב הלה אל מאו ושהועבר גם ל-מנהיגות הסובייטית סייע לשכנע את הרוסים, כי נאצר "מייצג נטיה לאומית חדשה במזרח התי-כון... מאמין במדיניות אי-ההזדהות שהוא מטיף לה, והוא מאמין בה כאסטרטגיה לטווח ארוך ולא כתמרון... ההתנגשות היא בלתי נמנעת בין הל-אומיות החדשה, או הלאומיות הערבית... והאימ-פריאליזם... ונצחונם של הכוחות הלאומיים בק-רב זה יהיה לטובתו של המחנה הסוציאליסטי".² בקיץ 1955 הגיעה למצרים משלחת מסחרית סינית שקנתה בה כמויות גדולות של כותנה. ב-25 באוגוסט נחתם הסכם-סחר בין שתי המדינות שבעקבותיו באו נציגויות מסחריות, גרעיני נצי-גויות דיפלומטיות שהוקמו במאי 1956.

הסכם הסחר בא כחודש ימים לפני הודעתו של עבד אנ-נאצר ב-27 בספטמבר 1955 על חתימת עיסקת הנשק עם צ'כיה (ולמעשה עם ברית-המו-עצות). מטרת שני צעדים אלו היתה מדינית-הפ-גנתית לא פחות מאשר כלכלית או צבאית—להצ-היר על עצמאותו המלאה כלפי מעצמות המערב.

¹ הרקע לעיסקת הנשק הסובייטית-מצרית משנת 1955 נידון בהרחבה בספרו של אורי רענן: Uri Ra'an, *The USSR Arms the Third World; Case Studies in Soviet Foreign Policy*, The M.I.T. Press, Cambridge, Mass., 1969. ראה ביקורתי על הספר ב"מזרח החדש", כרך 20 (תשל"ל 1970), חוב' 3 (79), ע' 301-303.

² חסינין הייכל "אל אהרם" (קהיר), 25 בדצמ-בר 1958.

ביקורו בקע"ם בשנת 1965 להבטיח את תמיכת מצרים להוציא את ברית-המועצות מהועידה האפרו-אסיאנית השניה שעמדה להתכנס באלג'יר לא הצליחו.

התחרות המעצמות על חסדיה של מצרים הייתה אז בעיצומה. ב-22 ביוני 1965 הודיעה ארצות-הברית על משלוח 266,000 טון של חטה למצרים. כעבור שלושה ימים הורתה ברית-המועצות להעביר למצרים 300,000 טון חטה שקנתה באוסטרליה ובקנדה לצרכי עצמה. סין לא פיגרה אחריה והחליטה לשלוח למצרים 250,000 טון חטה, שגם היא היתה זקוקה להם ביותר.

בראשית 1966 גערך במצרים משפט נגד קבוצה קומוניסטית פרו-סינית שביקשה למגר את המשטר הקיים בארץ זו. נתברר אז שקבוצה זו קיבלה כספים מסין ועמדה בקשר עם נציגותה בקהיר, דבר שהביא לקרע מסוים בין שתי המדינות.

בשנים 1966-1969 באה ירידת משקלה של סין במדיניות הבין-לאומית בשל "המהפכה התרבונית".

בימי המתיחות בין ישראל ומדינות ערב במאי 1967 ובימי מלחמת ששת הימים ביוני 1967 תמכו הסינים תמיכה מלאה בצד הערבי. הסכסוך הערבי-ישראלי לא ענין אותם ביותר, ומדינת ישראל המותקפת על-ידיהם בחריפות, תפסה מקום מועט בשיקוליהם. להם היה הדבר רק תואנה להפנות את הערבים נגד "האימפריאליזם" ובמיוחד נגד ארצות-הברית ונגד הקרויה בפייהם, "השותף שלה", ברית-המועצות. לפי "יומון העם" מ-3 ביוני 1967 "האימפריאליסטים של ארצות-הברית תומכים בישראל במלוא הרצינות, בעוד הכנופיה הסובייטית הרביזיוניסטית השלטת תומכת בארצות ערב במלים בלבד... הרביזיוניסטים הסובייטיים בוגדים בעם הערבי... הם מעמידים פנים ומופיעים כידידיהם". ריכוזי ספינות המלחמה האמריקניות והסובייטיות בים התיכון תוארו כחלק מ"שיתוף הפעולה בין ארצות-הברית לבין רית-המועצות להשתלטות על העולם כולו".

הודעת ממשלת סין מ-6 ביוני הביעה "תמיכה תקיפה במלחמתם של עמי ערב נגד האימפריא-

קה הערבית המאוחדת ב-28 בפברואר 1958. המהפכות הסובייטיות בפרשה זו גררו כעין ויכוח אידיאולוגי, אשר בעקבותיו לא באו שינויים ביחסים המעשיים ובסיוע הסובייטי למצרים. לעומת זה הגבירו הסינים הזדהותם עם הקומוניסטים הנרדפים. בחגיגות העשור למהפכה הסינית (28.9.59) במעמד של מאו, צ'או אן-לאי ואישים בכירים אחרים, התקיף המזכיר הכללי של המפלגה הקומוניסטית הסורית, ח'אלד בכדאש, את נשיא מצרים ומשטרו. בכדאש כינה את גאצ'ר "רודן" ו"ריאקציונר", קרא לפירוק האיחוד המצרי-סורי ולהקמת איחוד סורי-עיראקי. הנאום שודר שנית כעבור יומיים ברדיו פקין. קע"ם ראתה בו התערבות בעניניה הפנימיים ומחתה נמרצות. משרד החוץ שלה ראה בכך הפרה של "רוח באג'דוג' וקרא למדינות שהשתתפו בוועידה זו להחזיר את נציגיהן מפקין. הסינים הביעו "צער רב", אך אמרו כי בכדאש הוזמן על-ידי המפלגה הקומוניסטית של סין ולא על-ידי ממשלתה...

תמיכת הסינים במפלגה הקומוניסטית העיראקית ובאגפה הקיצוני במיוחד השפיעה גם היא על יחסי מצרים-סין. רבים קראו אז להצטרפותה של עיראק לקע"ם, אך התנגד לכך שליט עיראק הגנרל קאסם, ותמכה בו המפלגה הקומוניסטית, או המפלגה החזקה בעיראק. הקומוניסטים העיראקיים דרשו אז חלק בשלטון וחופש-פעולה מלא. ברית-המועצות יעצה להם למתן את דרישותיהם ולעומת זאת עודדו אותם הסינים להגדיל את השפעתם בכל האמצעים, כולל מרידות ורצח יריביהם. על יחסי שתי המדינות השפיע אז גם הסכסוך שהיה בשנת 1962 בין סין להודו, שבו תמכו המצרים בצד ההודי. השיפור ביחסים בא רק בראשית שנות הששים. באפריל 1963 ביקר עלי צברי בסין, ובדצמבר באותה שנה ביקר צ'ו אן-לאי במצרים במסגרת ביקורו במדינות שונות באפריקה. ביקורו של ח'רושצ'וב במצרים במאי 1964 בא בין היתר כתגובה על חדירת ההשפעה הסינית.

מעשה פנתה מצרים יותר ויותר לעבר ברית-המועצות ופחות לעבר סין. נסיונותיו של צ'ו עם

שאי כשקיבלה ישראל את הפיקוח על מצרי טי-ראן, היתה ספינה סובייטית הראשונה שעברה דרכם למפרץ עקבה. הכנופיה הרביוניסטית ה-סובייטית היא רמאי מתועב המתמחה בהעמדת פנים, בוגד גדול בעם הערבי".⁶

לימים הוסבר במאמר פרשני כי "הכנופיה ה-רביוניסטית הסובייטית... בשעה הקשה כשאר-צות ערב הופתעו מהתקפת הפתע של ארצות-הברית וישראל, התנהגה בבוגדנות גלויה, הביטה בלי לנקוף אצבע. אחר, כדי לתת לתוקפן חופש-פעולה, הם הודיעו עד-מהרה לאימפריאליזם הא-מריקני באמצעות 'הקו האדום' על כוונותיהם הא-מיתיות. לאחר שארצות-הברית וישראל השלימו את תכניתם של תוקפנות מזוינת, קשרה הכנופיה הרביוניסטית הסובייטית קשר עם ארצות-הברית ובריטניה כדי להטיל 'הפסקת אש' על ארצות ערב באמצעות האו"ם לשם ייצוב העובדות המוגמרות שנוצרו על-ידי התוקפנים".⁷

הרוסים טענו כי ההודעה הסינית על שבע מאות מיליון סינים המוכנים לתמוך בערבים "היא איוו-לת גמורה ואין לקבלה ברצינות מטעמים גיאוג-רפיים, תחבורתיים וצבאיים". לולא כן, "למה לא שלחה אותם פקין לאינדונזיה או לוייטנאם שהן קרובות הרבה יותר? ... 'הקריאה להשתמש בנ-שק גרעיני במזרח התיכון היא הרפתקנות נפש-עת... בלתי רצינית ובלתי אחראית... עקב זאת היה נשאר מעט מאד לא רק מהמזרח התיכון ומ-האומות הערביות אלא גם ממרכזים חשובים אחרים של הציויליזציה המודרנית", נאמר בתגובה רוסית זו.⁸

פגישתם של קוסיגין ראש הממשלה הסובייטית והנשיא ג'ונסון בסוף יוני 1967 בגלאסבורו גררה שוב התקפה סינית על "הבגידה הגדולה" בעמי ערב.⁹ "ראש הכנופיה הרביוניסטית הסובייטית אלכסיי קוסיגין נסע לגלאסבורו במצח נחושה כדי

ליזם של ארצות-הברית וישראל". שדרים מביעי אמונה כי הערבים, "כמו העם ההירואי של וייטנאם", יילחמו עד נצחונם השלם נשלחו בידי ראש הממשלה צ'ו אן-לאי לנשיא מצרים נאצר, נשיא סוריה אתאסי וראש ארגון השחרור הפלשתינאי אחמד שוקיירי.³ "יומון העם" מ-6 ביוני קרא לישראל "כלב-המירוץ של האימפרי-אליזם". לדבריו, ישראל, ארצות-הברית, ועמם "הכנופיה הרביוניסטית הסובייטית השלטת" חברו יחד בנסיון-נפל להכניע את ארצות ערב על-ידי מלחמה".⁴

תיאורי המלחמה בפי הסינים היו רצופים גוו-מאות שאף העתונות הערבית לא הרקיעה אליהן. כך, למשל, הסורים "הפילו 54 מטוסים ישראליים ב-5 ביוני בלבד". כעבור יומיים "השמידו הכו-חות הסוריים גדוד חיל-רגלים של האויב, שתי פלוגות מרגמות, בסיס טילים אנטי-טנקיים והרסו סדרת עמדות אסטרטגיות וגשרים של האויב".⁵ וכל זה היה בדוי מראשו ועד סופו. במאמר מער-כת ב-11 ביוני קרא "יומון העם" לערבים לקבל את דבריו של "המנהיג הגדול של העם הסיני היושב-ראש מאו שאמר: 'הלחמו, הכשלו, הלח-מו שנית, הכשלו שנית, הלחמו שנית... עד הנ-צחון'. 'התוקפנות המזוינת הישראלית', נאמר שם; "היתה מטבעה התקפה מטורפת וקשר משר-תף של ארצות-הברית וברית-המועצות. זה היה גם תמרון אמריקני-סובייטי משותף להפיל את ארצות ערב בפח... הכנופיה הרביוניסטית ה-סובייטית נתנה מצד אחד 'ערבות' שישראל לא תתקוף, ומצד אחר עבדה שכס-אחד עם ארצות-הברית, הסיתה את ישראל להתקפת פתע על אר-צות ערב, ולמחרת היום נכנסה לעיסקה מאחורי הקלעים עם ארצות הברית ובישלה את מה שק-רוי החלטת "הפסקת האש" של מועצת הבטחון, בגידה חסרת בושח בעמי ערב. היא פירסמה ב-פומבי הצהרות ואגרות בזו אחר זו בגנותה של ישראל בעוד היא מתנה אהבים עם ישראל בח-

⁶ שם, 16 ביוני 1967, עמ' 12-11.

⁷ הונג צ'י, מס' 13, 1967, מתוך: שם, 8 בספטמבר 1967, עמ' 24.

⁸ רדיו מוסקבה "שלום וקידמה", 14 ביוני 1967.

⁹ רא גמין ריבאו (יומון העם, פקין), 3 ביולי 1967.

³ Peking Review, 9 ביוני 1967, ע' 8-10.

⁴ שם, שם, עמ' 11-10, 39.

⁵ שם, שם, 23 ביוני 1967, עמ' 55-56.

לשעבר נהגה מצרים לתמרן בין הגושים והמ-
עצמות ולהפיק תועלת לעצמה. חופש-תמרון זה
אבד לה עקב תלותה הגוברת בסוביטים. הסינים
מצפים ליום שתבוא אכזבה מצרית או רוסית מן
הקשרים ביניהם. למצרים נוח להשאיר פתח לקשר-
רים עם סין כדי להראות כי יש להם אלטרנאטי-
בה, הגם שיודעים הם כי תוחלתם לא תמהר לע-
שות פרי.

סוריה

סוריה הכירה בסין העממית ביוני 1956, כחודש
לאחר הכרת מצרים. על איחוד סוריה-מצרים בש-
נים 1958-1961 לא הביטה סין בעין יפה, אף מח-
תה על רדיפת הקומוניסטים של סוריה. לאחר הפ-
רדתה מקע"ם נקשרו יחסי מסחר בין שתי המדי-
נות, שהוגברו בימי שלטון הבעת, שהמלל המהפ-
כני שלה היה דומה לזה של הסינים ושהיתה קרו-
יה בפי הרוסים פאשיסטית. סין נתנה אז לסוריה
מלוות בתנאים נוחים וקנתה כמות גדולה של
כותנה סורית. היצוא הסיני עלה מ-1.3 מיליון
לי"ש ב-1962 ל-4.9 מיליון ב-1967. ירידת מה
באה בעקבות "המהפכה התרבותית" הסינית והת-
קרבותה של סוריה לברית-המועצות. ב-1969 חלה
שוב עליה עד שבעה מיליון לי"ש¹⁴.

פנייתו של המשטר בסוריה שמאלה משנת 1966
ואילך הגבירה בה את השימוש בסיסמאות מהפ-
כניות שנתקבלו בעין יפה בסין. בין היתר אימצו
להם הסורים את התיאוריה הסינית של "מלחמה
עממית" נגד ישראל. דבר זה בא על ביטוי בת-
מיכה ב"אל-פתח" ובביצוע מעשי חבלה בתחום
מדינת ישראל.

תבוסת סוריה במלחמת ששת הימים גררה
תלות גוברת של סוריה בברית-המועצות: מדי-
נית, צבאית וכלכלית. ממילא חלה הצטננות ביח-
סים עם סין, הגיעו פחות משלחות סיניות, או
שהגיעו בדרג נמוך יותר, הסינים ביטלו השתת-
פותם ביריד הבינ-לאומי בדמשק, וירד הסחר בין
שתי המדינות.

¹⁴ ש, ש, ש.

לבקש פרס על שירותיו מלינדון ג'ונסון שהעניק
ולבגוד בגידה גלובאלית בקנה-מידה גדול עוד
יותר¹⁰.

הסינים מבקשים "לנתק את הערבים מידידי-
הם", ואינם עושים דבר, בעוד ברית-המועצות נו-
תנת לערבים "את כל הסיוע הדרוש להם", כתב
"פראוודא"¹¹. מיד לאחר המלחמה הציעה סין,
כהפגנת תמיכה במצרים, לספק לה 150,000 טון
חיטה וכן עשרה מיליון דולר במטבע קשה ללא
תנאים כלשהם¹². הדבר לא יצא לפועל. מצרים
נעשתה תלויה לגמרי בברית-המועצות, והדבר ג-
רם להתקררות כלשהי ביחסיה עם סין. על יחסים
אלו השפיע גם החשד של מעורבות סינית בהפג-
נות הסטודנטים נגד המשטר בקהיר ובאלכסנדריה
בנובמבר 1968.

ביחסי המסחר בין סין למצרים חלו עליות וירי-
דות. היצוא הסיני למצרים עלה מ-6.4 מיליון
לי"ש ב-1962 עד 14.4 מיליון לי"ש ב-1966,
השנה שבה היתה מצרים הקונה הגדולה ביותר
באזור של מוצרים סיניים. מאז חלה ירידה ביצוא
זה. ב-1969 קנתה מצרים מסין ב-5.4 מיליון
לי"ש וירדה למקום השביעי באזור. במארס
1970 נחתם פרוטוקול על הגדלת הסחר ל-16
מיליון לי"ש והוצבה מטרה להגיע עד 30 מיל-
יון. מצרים קונה תה, בשר קפוא, כימיקלים ומוצ-
רי תעשייה ומוכרת כותנה, פוספטים ונפט גלמי¹³.
בשיחות שנערכו לרגל הסכם זה דובר גם על הי-
דוק הקשרים הטכניים בין שתי המדינות. יש לה-
נחה שהרוסים שמו לב לכך, הואיל והדבר עלול
להביא לידי גילוי סודות טכניים סוביטיים לסינים.
באיוז מידה מחשיבים הסינים את מצרים, כמ-
דינה בעלת מעמד מרכזי בעולם הערבי ובאפריקה,
ניכר מן העובדה שבימי "המהפכה התרבותית"
נתבקשו רוב השגרירים הסיניים, ובתוכם כל ה-
שגרירים במזרח התיכון, לחזור לארצם, להוציא
את השגריר במצרים שנשאר בה עד יולי 1969.

¹⁰ ראה מס' 7.

¹¹ פראוודא (מוסקבה), 11 ביולי 1967.

¹² אל אהרם, 12 ביוני 1967.

¹³ Middle East Economic Digest (לונדון), 30 ב-
אוקטובר 1970, עמ' 1261-1962.

לאחר שהסורים הוזהרו על-ידי הרוסים שהדבר יחשוף אותם לפעולות-גמול ישראליות, ושהם לא יקבלו עזרה רוסית לשם תגובה על כך, נרתעו מכל העניין.

כמויות נשק קטנות אלו לא סיפקו את הסורים, וביוולי 1969 יצאה משלחת סורית רמת דרג למוסט-קבה. בזמן הביקור הציעו הסינים תכנית לפיתוח התעשייה, הילופי מומחים וסיוע כלכלי מוגבר.¹⁷ הצעות אלו השפיעו כנראה על הרוסים להגדיל את סיועם לסוריה. לרוסים יש יותר מה להציע לסוריה וביכלתם לגרום לה קשיים רבים באם יפסיקו את הסיוע. לסורים אין איפוא ברירה אלא לחזור ולפנות לרוסים. הם ממשיכים בסיסמאות המקובלות על הסינים, והעתונות הסינית נוהגת להביא מהן ולשבחן. הרוסים מתעלמים מכך בידעם כי בשלב זה אלו דיבורים בעלמא.

עיראק

המהפכת 14 ביולי 1958 בעיראק נתקבלה בסיון העממית כמהפכה "אמיתית", שדם רב נשפך בה, ככתוב במשנת מאו. המהפכה שמה קץ להשפעת המערב, אף הביאה חופש פעולה לקומוניסטים, בניגוד לרדיפתם בקע"ם. הסינים התנגדו לכלילת עיראק בריפובליקה ערבית בראשות מצרים, וע"תונותם התקיפה את המצרים על שבמקום "להא" בק נגד האימפריאליזם" יצאו נגד מדינה אשר "זה עתה השתחררה".

בניגוד לעמדת הסובייטים שיעצו לקומוניסטים העיראקיים לשתף פעולה עם הגנרל קאסם, מצאו הסינים את התנאים בעיראק בשלים לתפיסת השלטון בידי הקומוניסטים בכוח. עמדה זו השפיעה לצמצם את היחסים בין שתי המדינות ולעשותם רשמיים יותר. לאחר נפילת קאסם בשנת 1963 שינו הסינים מדיניות זו ותמכו במשטר הבעת' שרדף את הקומוניסטים ונלחם בכורדים, דבר שדהף את רוב אוהדיה מבין הקומוניסטים העיראקיים לעבר מוסקבה. שתי המדינות אמנם חתמו על הסכמים לסחר ולתרבות, היו ביקורים

אך למרות הסיוע הסובייטי הרב שהגיע אליה הוסיפה מדיניות החוץ של סוריה להיות דומה יו-תר לזו שהומלצה על-ידי סין. סוריה התנגדה ל"פתרון מדיני" של המשבר במזרח התיכון וקר-אה ל"פתרון צבאי". היא סירבה לשתף פעולה עם גונאר יארינג ודחתה את החלטת מועצת הבטחון מ-2 בנובמבר 1967, שנתמכה על-ידי ברית-המו-עצות. מצב החירום נתן למשטר הסורי הבלתי אהוד כעין תמיכה עממית והסיסמה של מלחמה בישראל איפשרה לו ללכד סביבו גם חוגים שהת-נגדו לו.

ברית-המועצות נתנה לסורים נשק וסיוע אחר, אך היא ניצלה זאת כדי להגביר את תלותם בה וללחוץ עליהם לקבל עמדות סובייטיות בבעיות האזור. לשם ריסון הסורים סיפקו להם הרוסים נשק, חלפים ותחמושת בכמויות שעשו אותם תלויים לגמרי בברית-המועצות. הם סירבו לספק סוגים מסויימים של נשק-התקפה בנימוק שהסו-רים עוד לא הספיקו לקלוט את הנשק שכבר קיבלו.

משלחת סורית לפקין ובראשה ראש המטה ה-כללי ניסתה לברר אם תוכל להשיג שם את הנשק שהיא מעוניינת בו. היא נתקבלה ברוב ידידות, והרמטכ"ל הסיני שיבח את מדיניותה של סוריה "בדרך המאבק המזוין" והאשים את ברית המו-עצות בנסיון להשתלט על ארצות ערב.¹⁵ הסורים לא הסתפקו במחמאות ובקשו כמות גדולה של מטוסי קרב מודרניים, טנקים כבדים, טילים, ואם אפשר גם צוללות.

תשובת הסינים היתה חמקנית. הם יוכלו לספק נשק כבד רק עם הגברת ייצורם. בשלב זה הסורים גם להם דברים אלו. בינתיים הם מוכנים לשלוח נשק קל לחיל-רגלים ולארגוני מחבלים. ואמנם בקיץ 1969 הגיע לסוריה, "כמתנה", נשק סיני בשווי עשרה עד חמשה-עשר מיליון דולר.¹⁶ הסינים גם הבטיחו לשלוח לסוריה טילי קרקע-קרקע וכן מומחים להקמת בסיסים בשבילים, אך

¹⁵ Peking Review, 23 במאי 1969, עמ' 10-9.

¹⁶ אל-ציאד (בירות), 10 ביולי 1969.

¹⁷ אל-ראי אל-עאם (כווית), 9 ביולי 1969.

בצפון והעניקו מלווה למטרה זו. הם גם הקימו בית-ספר מקצועי בצנעא שהושלם בשנת 1969. מבחינה מדינית אין ההשפעה הסינית רבה. כשהתקייף נציג סיני, עם פתיחת בית-הספר המקצועי הנזכר, את חידוש יחסי תימן עם גרמניה המערבית, ענה לו הנשיא קאדי עבדול רחמאן אל-איריאני, כי תימן בחרה בדרך ידידות עם כל המדינות, ממזרח וממערב כאחד, היא תרחיק "סיסמאות כוזבות", ומלחמת האזרחים בה נגמרה ולא תשוב עוד.²⁰

דרום תימן

עצמאותה של דרום ערב שקראה לעצמה "ה-ריפובליקה העממית של דרום תימן" (רד"ת) הוכרזה רשמית ב-30 בנובמבר 1967. (במלאת שלוש שנים לתאריך זה, הוסב שם המדינה חגיגית ל-"הריפובליקה העממית-דימוקרטית של תימן"). מפלגת השלטון בה, "חזית השחרור הלאומית", מורכבת מסייעות אחדות, שאחת מהן, שמאלנית קיצונית ופרו-סינית, הצליחה להשתלט על מוסדות השלטון המקומי באלו אזורים, כגון בחצר-מות. הם הכניסו שם תיקונים חברתיים-כלכליים בנוסח סין, הקימו "מועצות עממיות", החרימו קרקעות וחילקו אותן בין אריסים חסרי-קרקע, הלאימו מוסדות פיננסיים ומסחריים, והקימו "משמרות עממיים" לפי מתכונת "המשמרות האדומים" הסיניים. השמאל הקיצוני ניסה להשתלט על המדינה כולה אך לא הצליח בכך. ההתחרות עמו עשתה את כל המשטר שמאלי יותר ומתיימר לקיים יחסים "מאוזנים" עם ברית-המועצות וסין. הנציגות הדיפלומטית של סין בעדן נעשתה הגדולה ביותר באזור ופעולתה חרגה מתחומי מדינה זו.

סיוע החוץ הנרחב ביותר ניתן על-ידי ברית-המועצות, אך יש גם סיוע סיני. לרד"ת הגיעו רופאים ואחיות סיניים, ומשלחת סינית ערכה בראשית 1970 סקר כלכלי וטכני של המדינה. באוגוסט 1970 ביקר נשיא רד"ת בסין והוסכם ש-

הדדיים וחילופי משלחות וברכות לרגל חגים ויובלות וכיו"ב, אך עם זה פנתה עיראק יותר לברית-המועצות, שממנה קבלה סיוע צבאי, כלכלי וטכני. היצוא הסיני לעיראק הגיע בשנת 1969 ל-8.3 מיליון ל"ש ובכך תפסה את המקום השני באזור לאחר כוויית¹⁸. ללמדך שגם הסינים מבדילים בין "קרבה אידיאולוגית" לבין יחסי מסחר.

באמצעות עיראק הגיע נשק סיני לארגונים הפלשתינאים. אחד המשלוחים הגיע לנמל עיראקי במאי 1968, וברית-המועצות לחצה למנוע פריקת נשק זה. היה משא-ומתן ממושך על כך ולבסוף הבטיחו העיראקים שהדבר לא יישנה¹⁹. מפלגת הבעת' השלטת בעיראק מפריחה סיסמאות "מהפכה כניו"ת" קיצונית, המזכירות את אלו של סין, מתנגדת ל"פתרון מדיני" בארץ-ישראל, תומכת בפלשתינאים וכיו"ב. בפועל נוהגת עיראק ביתר זהירות. היא נמנעה מהתערב במלחמת האזרחים בירדן בספטמבר 1970 למרות נוכחותה הצבאית שם, והיא שועה לעצות ממוסקבה יותר מאשר לעצות מפקין.

תימן

ראשית דריסת רגל לסינים בחצי-האי ערב הייתה בתימן, כשקיבלה זו את המלווה הסיני הראשון בשנת 1949. ב-1958 ביקר הנסיך מוחמד אל-באדר בפקין וחתם בה על הסכם של ידידות ומסחר ושיותף-פעולה טכני ותרבותי. הסינים התחייבו על מלווה לסלילת כביש הקמת מפעלי תעשייה וכן על משלוח טכנאים.

סין הכירה במשטר הריפובליקני שהוקם ב-1962. הנשיא הראשון עבדאללה אל-סלאל ביקר בפקין ביוני 1964 וחתם בה על הסכמים לשיותף-פעולה. טכנאים סיניים באו לעזור במפעלי פיתוח, מהם שהוחל בהם עוד בימי המשטר המלכותי. הם סללו את הכביש הראשון המחבר את עיר-הבירה צנעא עם חודידה, הנמל בחוף הים האדום שהוקם בסיוע סובייטי. הם מוסיפים לסלול כביש מצנעא לסעדה ליד גבול ערב הסעודית

¹⁸ ראה מס' 13.

¹⁹ אל-רסאלה (כוויית), 3 במאי 1969.

²⁰ אל-רסאלה (בירות), 11 באוגוסט 1969.

מכונות וציוד). ביוני 1970 התחייבה סין לספק לסודאן מלווה בסך של 34.8 מיליון דולר בלי רי- בית לשם הקמת מפעלי תעשייה, שפרעונו יהיה במשך שש-עשרה שנה במוצרי חקלאות. באוגוסט 1970 ביקר נשיא סודאן בסין ודן על הידוק הקשרים. התחייבותיה של סודאן לברית-המועצות ו- למצרים הגבילו במידה ניכרת קשרים אלו. וא- לם החמרת היחסים בין סודאן לברית-המועצות בעקבות דיכוי ההפיכה הקומוניסטית ביולי 1971 והשפטים בקומוניסטים פתחו להם סיכוי חדש.

הארגונים הפלשתינאים

סין העממית היא המעצמה היחידה, חוץ מן המדינות שבאזור גופו, המתנגדת (עד-כה) לכל פתרון מדיני לסכסוך במזרח התיכון, תומכת ב- עקיבות בארגונים הפלשתינאים ומדברת על "וייטנאם שניה" באזור.

הסיוע הסובייטי לערבים ניתן בעיקר למדינות הערביות ולממשלותיהן. הרוסים מדגישים כי יישוב הסכסוך באזור יבוא רק בהסכם בין מדי- נותיו. עם כל אהדתם, אין בהם אמון לארגוני מחתרת שאינם פועלים לפי עצתם והעלולים לג- רור אותם למצבים לא-רצויים. לעומת זאת הד- גישו הסינים בתעמולתם (לא תמיד במדיניותם) את גורם המהפכה באזור, שהוא לדעתם בשל ל- כך. דבר זה הרתיע מהם שליטים כנאצר או בר- מדיין, שגם הם דיברו על מהפכה אך ראו עצמם כנושאי דגלה.

לעומת הרוסים שהכירו בקיומה של מדינת ישראל וסייעו בימיה הראשונים לחיזוקה הצהירו הסינים על תמיכתם ב"פלשתינאים". כשהוקם "ארגון השחרור הפלשתינאי" (אש"ף) בהנהגת אחמד שוקיירי בינואר 1964 נמצא להם גוף שיכ- לו לתמוך בו ואף לייחס לו הליכה בדרכו של מאו, דרך "מלחמת שחרור עממית". משלחת אש"ף בראשותו של שוקיירי ביקרה בסין במארס 1965. הודעה משותפת על ביקור זה דיברה על סיוע סיני, "מדיני ואחר". הוסכם שאש"ף יקים נציגות בפקין "לחזיון שיתוף-הפעולה ההדדי". הביקור נוצל על-ידי הסינים כהזדמנות להתקיף

הסינים יוציאו לפועל סידרת תכניות פיתוח ב- שווי ארבעים מיליון דולר בקירוב, בהן הקמת מספנה, סלילת כביש באורך שבע מאות מיל, הק- מת מפעל טכסטיל ובית אריגה וחפירת ארבעים בארות ארטזיות. ראשוני המומחים והמהנדסים להגשמת התכניות הללו הגיעו לעדן בראשית דצמבר 1970.

הסיוע הסובייטי והסיני ומציאות סיעות פרו- סובייטיות ופרו-סיניות בתוך מפלגת השלטון השפיעו על התחרות הסובייטית-סינית בארץ זו. בשלב זה ידה של ברית-המועצות על העליונה.

מוסקאט ועומאן

השפעתה של סין העממית בנסיכות מוסקאט ו- עומאן הסגורה והמסוגרת בפני השפעות היציגויות כלשהן, ששליטה מנהל את המדינה בעזרת יוע- צים בריטיים, וקציני צבא ושכירים בריטים ואח- רים, מוגבלת לארגוני מחתרת, בעיקר ל"חזית ה- שחרור של ד'ופאר" הפועלת למן 1965. זו שינתה את שמה בספטמבר 1968 ל"חזית הלאומית ל- שחרור המפרץ הערבי". ציודה הצבאי ומדריכיה באים בעיקר מסין. האחרונים נטעו כאן את תו- רת מאו. הסיוע רובו הוא בלתי ישיר, בעיקר באמצעות רד"ת, שתפקידה בזה מוכיר את צפון וייטנאם ביחס לוייטקונג.

סודאן

מעמדה הגיאוגרפי של סודאן, בחוף הים האדום ובלב אפריקה, עורר תשומת-לבם של הסינים במ- יוחד. גבולותיה עם אַתיופיה, אוגאנדה וקונגו (קינשסה), וסכסוכיה הטריטוריאליים עמו, יש בהם כדי לעשות את הנוכחות הסינית בארץ זו בסיס לחזירה מעמיקה על-ידי סיוע לתנועות, קבוצות, משטרים או מנהיגים אפריקניים אשר סין הפצה ביקרם.

היצוא הסיני לסודאן הגיע ב-1968 עד 7.2 מיליון ל"ש, ובפרוטוקול מ-1970 דובר על הג- דלתו ל-16 מיליון (היבוא הסיני של 8 מיליון ל"ש היה אמור לכלול בעיקר כותנה וזרעי שומ- שום, וסודאן היתה אמורה לקבל תה, שימורים,

ביקר קודם במוסקבה באופן בלתי רשמי כאורח של "הועד הסובייטי לסולידריות אפרו-אסיא-נית". ערפאת לא הצליח לשכנע את הרוסים לשנות את מדיניותם באזור, לוותר על "הפתרון המדיני" ולהעניק לארגונו מלוא הכרה ותמיכה. בפקין, לעומת זאת, ניתן לביקורו אופי רשמי, והעתירו עליו שבחים. "לא סוד הוא כי ראשית הסיוע לפתח באה מסין", הצהיר ערפאת בפקין. לדבריו של אחד מראשי "פתח" כעבור חדשים מספר קיבלו הארגונים הפלשתינאים "נשק מודרני ויעיל מסין"²¹. לפי מקור מערבי הגיע אז נשק סיני ללסקיה בסוריה, בצרה בעיראק ועדן בדרום תימן. "באופן כללי היה נשק זה מוגבל לרובים, רימונים, מרגמות, חמרי נפץ, תותחים אנטי-טנקיים ונשק אוטומטי עד מכונות ירייה בינוניות"²². "קבוצה גדולה" של סינים הגיעה לדמשק לדון על הספקת נשק לפלשתינאים, בעיקר רובים אוטומטיים שהיו מיועדים ל"חזית העממית הדימוקרטיה לשחרור פלשתיין"²³. מדריכים סיניים הגיעו לעמאן לשם אימון חברי החזית הדימוקרטיה²⁴. לאחר מלחמת האזרחים של ספטמבר 1970 בירדן הגיעו לבגדאד לטקיה משלוחי נשק ותחמושת רבים בשביל הארגונים הפלשתינאים שבירדן שנשארו לאחר הקרבות כמעט ללא תחמושת. אוריינטאציה פרו-סינית יש ל"חזית העממית לשחרור פלשתיין" ול"חזית העממית הדימוקרטיה לשחרור פלשתיין" בראשותם של ג'ורג' חבש וגאיף חוואתמה. הללו רואים עצמם כמארכ-סיסטים-לניניסטים וכנאבקים לא רק עם ישראל אלא גם עם המדינות המערביות והמשטרים הערביים הקיימים. מנהיגיהם מתחו בקורת על עמדת רוסיה בתמיכתה ב"פתרון מדיני" ושיבחו את התיאוריות הסיניות על מלחמה עממית ושיטותיהם במלחמת גרילה.

פירסומים סיניים הרבו לספר על פעולות הארגונים הפלשתינאים — אות לשימוש בתורת מאו

את ארצות-הברית ולהתחרות בברית-המועצות על השפעה בעולם הערבי. אך הם לא התחייבו לשום דבר העלול להשפיע על יחסיהם עם מדינות ערב.

ביוני 1965 הודיע שוקיירי כי ארגונו קיבל סיוע צבאי ללא כל תנאים מסין, וכי אישיות צבאית פלשתינאית ערבית נמצאת בפקין לשם ארגון שיתוף פעולה צבאי. בפקין אף נפתח משרד א-ש"ף, שניתנה לו כעין הכרה דיפלומטית כמייצג את "העם הפלשתינאי". נציג אש"ף היה מוזמן לקבלות-פנים רשמיות ומכריז בהן סיסמאות המ-קובלות על הסינים, מודה לסין על עזרתה ומתקיף את ארצות-הברית. אש"ף קיבל מסין כמויות נשק קל ועשרות מחבריו התאמנו שם במלחמת גרילה אגב שינון משנתו של מאו טסה-טון. ראש-שי אש"ף העלו פעם בפעם על נס את סין, את מנהיגיה ותורתו והשתדלו לסגל דרכי מאבק שלמדו בסין לתנאי המזרח התיכון.

נשק קל סיני וגם אימון בו ניתנו לאש"ף גם לאחר מלחמת ששת הימים. שיעורם לא היה מרו-בה. הרוסים לחצו על המדינות הערביות המקור-רבות להן לשים קץ לזה. המדינות השמרניות מפיקות הנפט (שמהן הגיעה לארגונים הפלשתינאים מרבית הכנסתם), חששו עוד יותר מחדירה סינית העלולה לסכן את משטריהן.

מדיניותה של סין במזרח התיכון אינה משרתת אלא את ישראל, טענה התעמולה הרוסית, שאף הפיצה שמועות על יחסי מסחר בין ישראל וסין. שהרי ישראל היא המעוניינת לחבל ביחסים ש-בין ארצות-הברית והערבים. הסינים הם חסרי אחריות בבקשם לגרור את הערבים למלחמה ש-אינם מוכנים לה שתסתיים בתבוסתם ובהרס מדי-נותיהם. הסינים לעומת זאת טענו כי רוסיה בוג-דת בערבים, עושה עיסקות עם ארצות-הברית מ-אחורי גבם, חותרת לקראת "מינכן מזרח-תיכו-נית" ולחלוקת המזרח התיכון לאזורי השפעה סובייטים ואמריקניים ולחיסול "תנועת ההתנגדות הפלשתינאית".

במארס 1970 ביקרו בפקין ראש הועד הפועל של אש"ף ומנהיג "אל-פתח" יאסר עראפת, ש-

²¹ עמאן אל-מסה, 24 באוגוסט 1970.

²² *Sunday Times* (לונדון), 23 באוגוסט 1970.

²³ *Daily Telegraph* (לונדון), 26 באוגוסט 1970.

²⁴ *Sunday Telegraph*, 30 באוגוסט 1970.

קשרים שהיו ביניהם לבין השגרירות הסינית ב- קאהיר נתגלו והזיקו ליחסים בין שתי המדינות. קיומם הביא אפוא לסין יותר נזק מאשר תועלת. בסוריה הביא הפילוג במפלגה הקומוניסטית ב- ראשית שנת 1968 להקמת "מפלגה מארכסיסטית-לניניסטית ערבית" שצביונה פרו-סיני. המפלגה הפרו-סובייטית השלימה, אחר לחץ סובייטי רב, עם קיומו של משטר הבעת'. הפרו-סינים הוסיפו ל- התנגד למשטר זה, שהיה קרוי בפיהם פאשיסטי ו"מדינת משטרה". הם קיבלו, לעומת זאת, את העמדה הקיצונית של המשטר ביחס לישראל ואת סיסמאותיו על "מאבק מזוין" אשר נדחו על- ידי ברית-המועצות והקומוניסטים הסורים. מספר רם של אוהדי סין אלו לא היה רב ונתמעט עוד יותר לאחר שנאסרו רבים מחבריהם.

בעיראק הוקמה לאחר מלחמת ששת הימים סי- עה קומוניסטית פרו-סינית המכונה "מפלגת הפו- עלים המהפכנית הסוציאליסטית". היא קוראת למהפכת פלחים (להבדיל מן הקומוניסטים הפרו- סובייטיים המדגישים את הפרולטריון העירוני) ולמאבק מזוין. רבים מחבריה נאסרו על-ידי השל- טונות ועונו קשה. מספרם והשפעתם אינם גדו- לים.

בלבנון, המדינה הערבית היחידה שבה המפ- לגה הקומוניסטית פועלת באורח חוקי, קיימת למן אוגוסט 1964 "מפלגה מהפכנית סוציאליס- טית" פרו-סינית. חבריה באו בעיקר מהמפלגה הקומוניסטית הרשמית, מתוך מחאה על הסתג- לותה המיכנית לעמדות סובייטיות משתנות ועל מדיניותה של ברית-המועצות באזור. מספר הב- ריה מועט. נכשל נסיונה להוציא עתון פרו-סיני (לבנון היא הארץ הערבית היחידה שיש בה עתו- נות חפשיה), אך היא הצליחה להקים בית-הוצאה לתרגום ולפירסום של כתבי מאו וספרים אחרים המסבירים את עמדת סין בבעיות מדיניות, כל- כליות ואחרות.

בירדן לא הוקמה מפלגה קומוניסטית פרו-סי- נית, ובעלי נטיות כאלו הצטרפו לארגונים הפ- לשתינאים הפרו-סיניים כמו "החזית העממית לשחרור פלשתיין".

על "מאבק מזוין" בכל מקום בעולם. היקף פעו- לותיהם, גם לאחר כל הניפוח והכיזוב בהודעות- הם, אי אפשר היה שיעשה רושם רב על קוראים סיניים הרגילים בממדי ארצם. העתונות והשידו- רים הסיניים עשו אפוא ככל יכלתם להגזים עוד יותר בגבורות הפלשתינאים, הלומדים כמובן את משנתו של מאו.

עם כל התמיכה הסינית בארגונים הפלשתינאים קיים הבדל יסודי בין מגמות התומכים והנתמכים. מטרת ארגונים אלו היא חיסול מדינת ישראל וה- קמת מדינה פלשתינאית. לסינים כל זה הוא דבר משני, שאין הם מוצאים ענין בו אלא כשהוא משמש להם להתקיף את המערב וארצות-הברית ואת "הרביזיוניסטים הסובייטיים".

הארגונים הפלשתינאים, החוששים מפני הסדר- שלום שלאחריו ידלדלו מקורות תמיכתם במדי- נות ערב וברוסיה, רואים בסינים את תקותם היחידה. גם עכשיו פוטר אותם הנשק הסיני מת- לות בברית-המועצות ובמדינות ערב (שבאמצעו- תן הם מקבלים את הנשק הסובייטי), ובכך ניתן להם חופש תימרון מסויים כלפי מדינות ערב בעניינים שבהם העמדות שונות.

מפלגות קומוניסטיות ערביות

כניסתה של ברית-המועצות למזרח התיכון נב- נתה בעיקר על מערכת יחסים עם משטרים קיי- מים, תוך התעלמות מיחסם של הללו לקומוניס- טים המקומיים. נסיונות דומים נעשו גם על-ידי הסינים, אשר בתעמולתם הדגישו אמנם יותר את תפקידן של קבוצות המהפכניות מקומיות ושל ה- מפלגות הקומוניסטיות במיוחד. למפלגות אלו הי- תה בדרך כלל אוריינטאציה פרו-סובייטית, אך היו גם קבוצות שהתפלגו מהן ונטו יותר לצד סין. רשמית לא היתה במצרים מפלגה קומוניסטית למן שנת 1965, כשהחליטו הקומוניסטים המקו- מיים על פירוק מפלגתם והצטרפותם כיהידים ל- מפלגת השלטון, "האיחוד הסוציאליסטי הערבי". לא כל הקומוניסטים המצרים קיבלו זאת וקצתם המשיכו פעולתם במחתרת כשפניהם לעבר סין. מספרם לא היה רב והיקף פעולתם מצומצם. ה-

רבים איפוא. דבר זה ניתן להעשות על-ידי קבור-צות מהפכניות קטנות הזקוקות לכמויות קטנות של נשק זעיר ולא ימונים במלחמת גרילה למספר קטן של חבריהן. בהתחזקן, שוב אין בכוח הסינים לעזור להן.

מכאן, ככל שהתעמולה הסינית בקרב הערבים מצליחה יותר, נזקקים הללו יותר לעזרה שביד ברית-המועצות לתת להם אך לא ביד הסינים: נשק רב ומודרני, סיוע כלכלי וטכני, תמיכה והגנה מדינית. הסינים מנסים לפצות את חוסר-אונם זה בתעמולה מוגברת, סיסמאות קיצוניות יותר, וביקורים הדדיים מרובים וכיו"ב.

עם זאת ניתן הסיוע הסיני, אפילו הוא מועט בהיקפו, בתנאים נוחים, וחלק ניכר ממנו בצורת מענק ישרי. מלוות רבים הם ללא רבית, עם "ת-קופת חסד" ארוכה לפני תחילת הפרעון, המתמשך אף הוא שנים רבות. הסינים גם מדגישים כי סיועם פטור מסייגים ותנאים, שלא כמקרה הרוסים או המערב (דבר שהרוסים טוענים כל-פי המערב), וכי מומחיהם, בניגוד למומחים הרוסים, משתדלים לחיות ברמת חיים דומה לזו הקיימת בארצות שהם נשלחים אליהן, — דבר שאיננו קשה להם במיוחד, אם נזכור את רמת החיים הקיימת בסין עצמה.

על אף כל האמור, אין מדיניותה של סין, נטו-לת השפעה מסוימת על ההתפתחויות באזור. ה-התחרות עמה מביאה את ברית-המועצות לנקוט עמדות קיצוניות יותר ומחזקת תקוות — או אש-ליות — בקרב הקיצונים שבקרב הערבים, דבר המגביר את המתחיות באזור.

בשום ארץ ערבית לא הוקמה מפלגה קומו-ניסטית פרו-סינית רבת חברים ובעלת השפעה. הארגונים והקבוצות הקיימים הם מעוטי חברים והשפעה, ואין ביכולתם לעזור לסין העממית הרבה במאמציה לחדור לאזור.

סיכום

סין העממית אינה מעורבת ישירות במזרח התיכון, וכל אשר יקרה בו לא ישפיע עליה עצמה. בניגוד לברית-המועצות או ארצות-הברית אין לה אינטרסים באזור, שהיא חייבת להביאם בחשבון. אין לה מה להפסיד אך יש לה מה להרוויח, או לפחות לגרום הפסדים ליריביה. מצב זה מאפשר לסינים לנקוט עמדות קיצוניות, להכריז על "מאבק מזוין עד הנצחון", לדבר על נכונות לסבול אבידות רבות (לא להם אלא לערבים) הדרושות לדבריהם לשם השגת נצחון ערבי מלא. אם תפרוץ מלחמה באזור לא יפסידו בגללה הסינים דבר. נצחון ערבי, אפילו חלקי, ויהי מה המחיר, רק יוכיח כי אכן צדקו הסינים. תבוסה ערבית, נפילת משטרים, אבידות רבות והרס רב בשטחים ערבים, לא יביאו נזק לסין, שאין לה אינטרסים באזור, אך עשויים להכשיר עליתם של כוחות קיצוניים יותר, שאפשר יהיו נוטים יותר לקבל עצה מפי הסינים.

בתנאים הקיימים יכלתם של הסינים לסייע בחיזוקן הצבאי או בפיתוחן הכלכלי של מדינות ערב היא מוגבלת וכל פנייה של ארץ ערבית לעבר סין פירושה ממילא בידוד וקץ הסיוע ה-סובייטי או המערבי. הסיכויים לפנייה כזו אינם